

## MÜRİDİZM

Explanatory Paradigm”, *WJ*, XLII/2 (2002), s. 139-173; a.m.f., “Uşuruma, Manşür”, *El<sup>2</sup>* (İng.), X, 920-922; Alev Erkilet Başer, *Ele Geçirilemeyen Toprak Kuzey Kafkasya*, Ankara 2002, s. 182-202; N. Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (trc. Nilüfer Epceli), İstanbul 2005, V, 51-53, 56.



SÜLEYMAN ULUDAĞ

## MÜRRE SERİYYESİ

(سرية بنى مرة)

Benî Mürre üzerine gönderilen seriyye (8/629).

Medine'ye iki günlük mesafedeki Fedek yakınlarında oturan Benî Mürre kabilesi hicretten sonra Kureyş müşrikleriyle birlikte hareket etmiş ve Hendek Gazvesi'nde müşrik ordusu içerisinde yer almıştı. Hz. Peygamber, Kureyşliler'le beraber hareket etmelerini önlemek amacıyla 7. yılın Şâban ayında (Aralık 628) Beşîr b. Sa'd kumandasında otuz kişilik bir seriyyeyi Mürreoğulları üzerine gönderdi. Beşîr, vadilerine çekilmiş olan Mürreoğulları'nın sürülerini ele geçirek Medine'ye dönmek üzere yola çıktı. Durumu haber alan Mürreoğulları müslüman askerlere yetiştir. Meydana gelen çatışmada yirmi sekiz müslüman şehid oldu. Sağ kurtulanlardan Ulbe b. Zeyd durumu Resûl-i Ekrem'e bildirdi. Ağır yaralanan ve öldü sanılan Beşîr, Fedek'te bir yahudinin yanında tedavi görürken sonra Medine'ye geldi.

Hz. Peygamber, Mürreoğulları'nı cezalandırmak için 200 kişilik bir birlik hazırladı. Bu sırada Gâlib b. Abdullah'ın Mûlevvihoğulları'na karşı yaptığı baskını başarıyla tamamlayarak Medine'ye dönmesi üzerine Resûl-i Ekrem, kumandan tayin ettiği Zübeyr b. Avvâm'ın yerine bölgeyi iyi tanıyan Gâlib b. Abdullah'ı görevlendirdi. 8. yılın Safer ayında (Haziran 629) yola çıkan birlik Fedek'te çatışmanın meydana geldiği alana ulaştığında Gâlib, Ulbe b. Zeyd kumandasındaki on kişilik bir öncü birliği Mürreoğulları'nın konakladığı yerleri öğrenmek için gönderdi. Bir grubun yerini öğrendikten sonra düşmanı gözetleyebileceği mesafeye kadar ilerleyerek karargâh kurdu. Mürreoğulları'nın dinlenmeye çekildiği bir sırada harekete geçilmesini emretti. Kısa zamanda Mürreoğulları'ndan birçok kişi öldürüldü, çok sayıda esir alındı, kabilenin deve ve davar sürüleri ele geçirildi.

Sefere katılan Üsâme b. Zeyd'in, Mürreoğulları'nın müttefiklerinden Benî Cüheyne'nin Hurâka kolundan Mirdâs b. Ne-

hik'i kelime-i şehâdet getirmesine rağmen öldürmesi müslüman askerler ve kumandan Gâlib b. Abdullah tarafından hoş karşılanmamıştı. Askerî birlik Medine'ye dönmüş Hz. Peygamber'in sorguya çektiği Üsâme, Mirdâs'ın ölüm korkusuyla kelime-i şehâdet getirmiş olabileceğini söyleyince, “Bari adamın kalbini yararak bu sözünün doğru mu yalan mı olduğuna baksaydın!” dediği. Üsâme'nin Resûl-i Ekrem'in bu sözleri üzerine çok üzüldüğü, “Keşke yeni müslüman olsaydım da böyle bir hadiseye sebep olmasaydım” diyerek bundan sonra “lâ ilâhe illallah” diyen hiçbir kimseyi öldürmeyeceğine yemin ettiği kaydedilmektedir (Buhârî, “Megâzi”, 45; İbn Sa'd, II, 119).

9 (630) yılında Tebük Gazvesi'nden sonra, daha önce müslüman olan Hâris b. Avf başkanlığındaki on üç kişilik Benî Mürre heyeti Medine'ye gelip Hz. Peygamber'le görüştü. Heyet kuraklık ve kıtlık sebebiyle Resûl-i Ekrem'den dua etmesini isteyince Resûlullah da Allah'a yağmur yağdırması için dua etti. Ayrıca Hâris b. Avf'a 12, diğer heyet üyelerine de 10'ar ukyye gümüş hediye edildi (İbn Sa'd, I, 297-298; Köksal, IX, 354-356).

## BİBLİYOGRAFYA :

*Müsned*, V, 200; Buhârî, “Megâzi”, 45; Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, 443, 723-725; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 271; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 297-298; II, 118-119; Diyarbakır, *Târîhu'l-hamis*, Beyrut 1283, II, 60, 67-68; Nûreddin el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), III, 186, 189; L. Caetani, *İslâm Târîhi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1925, V, 181-184; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), IX, 354-356.



HÜSEYİN ALGÜL

## MÜRSEL

(المرسَل)

İsnadında, sahâbi olan râvisi veya diğer râvilerinden biri zikredilmeyen hadis.

Sözlükte “göndermek, salıvermek, bırakmak” anlamındaki **irsâl** masdarından türeyen **mürsel** kelimesi terim olarak “tâbiinden bir râvinin, kendisiyle Hz. Peygamber arasındaki sahâbinin ismini atlayarak naklettiği hadis” mânâsına gelir. Usul âlimleri ve fıkıhçıların kullanımına göre “münkatı”, mu'dal, müdelles ve muallak gibi senedinin herhangi bir yerinden bir veya birden çok râvisi düşen hadis” demektir. Sahâbenin doğrudan Resûl-i Ekrem'den değil başka bir sahâbiden duyduğu, ancak Resûlullah'tan işitmiş gibi naklettiği hadise **sahâbe mürseli**, bir râvinin, çağdaş

olmakla beraber görüştüğü bilinmeyen bir kişiden yaptığı rivayete **el-mürselü'l-hafi** denilmiş, mürsel hadis rivayet eden râvi için **mürsil**, bu şekilde rivayette bulunma eylemi için ise “irsâl” terimi kullanılmıştır.

Mürsel teriminin ilk defa ne zaman kullanıldığı tam olarak belli değildir I. (VII.) yüzyılda, fitneye sebep olan hadiselerin ortaya çıkmasından sonra hadislerin kimden alındığına dair sorular sorulup müsned ve muttasıl rivayetler aranmaya başlandığına göre (İbn Ebû Hâtim, I, 28) mürselin de bu sırada ortaya çıktığı düşünülebilir. Bazı şarkiyatçıların mürselin kullanıldığı en eski kaynak olarak Müslim'in *el-Câmi'u's-şâhih*'inin mukaddimesini göstermeleri (*El<sup>2</sup>* [İng.], VII, 631), onların isnadın daha sonraları uydurulduğu şeklindeki tezlerini ispata yönelik olup senedin teşekkül tarihini geç dönemlere çekme çabalarının sonucudur. Mürsel hadisin artık arandığı tâbiin neslinde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Zira âdil kabul edilen sahâbilerin birbirlerinden nakilde bulunurken sened zikretmelerine gerek görülmezken tâbiilerin hem birbirlerinden hem sahâbilerden nakilde bulunmaları hadisi kimden aldıklarını araştırmayı gerekli kılmış, onların senedde zikretmediği şahsın sahâbe olması dolayısıyla hadisçilerin kullandığı anlamdaki mürsel hadis terim anlamını ilk asrın sonlarında kazanmıştır. Mürsel hadis rivayet ettikleri bilinen ve mürsellerinin makbul olup olmadığı tartışılan meşhur hadis imamlarının genellikle tâbiin tabakası içinde yer alması da bunu göstermektedir.

Hadis kaynaklarında mürsel hadislerin varlığı ile, ilk dönem muhaddislerinden bir kısmının mürsel hadis rivayetiyle meşhur olması hadis tarihi araştırmacıları tarafından tartışılarak farklı şekillerde yorumlanmış, irsâle başvurmanın değişik sebepleri olduğu ileri sürülmüştür. 1. Hadisin kendisinden alındığı kişinin zabtı zayıf, isnada önem vermeyen biri olması gibi sebeplerle veya hadisi alandan yaşça küçük olduğu için râvinin adını gizlemek maksadıyla hadis mürsel olarak rivayet edilebilir. Ayrıca politik ve ideolojik baskılar yüzünden râvinin adı verilmeyebilir. Siyasî sebeplerle yapılan irsâlin örneklerinden biri, Hz. Ali taraftarı olan Hasan-ı Basrî'nin Hz. Ali'den duyduğu hadisleri, Emevî Valisi Haccâc b. Yûsuf es-Sekaffî'nin zulmünden çekindiği için Hz. Peygamber'den duymuş gibi rivayet etmesidir (İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 266-267). 2. Hadisin meşhur veya isnadının çok olması gibi sebeplerle râvinin zikredilmesine gerek duyulmayabilir.

Ayrıca hadisin rivayet izni alınmamış yazılı nüshalardan nakledilmesi, eğitim, hitâbet ve irşad gibi durumlarda hadisin sadece metnine işaret etmenin yeterli olması gibi sebeplerle de şahıs adları zikredilmeyebilir. 3. İsnad sisteminin kuruluş ve yerleşme aşamasında sened zikretme alışkanlığı henüz tam mânâsıyla oturmamış için de hadisler mürsel olarak rivayet edilmiştir (Polat, s. 63-67).

Bir hadisin mürsel olup olmadığını anlamak için râvisinin kendisinden önceki râvilerle görüşüp görüşmediğini ve onlardan hadis alıp almadığını tesbit etmek gerekir. Ancak bir hadisin mürsel tarihi yanında muttasıl tarihi de bulunabileceği için bunların hangisinin doğru olduğunu belirlemek güçleşir. Bu durumda ortaya çıkacak teâruzun aynı şahıstan mı, farklı şahıslardan mı kaynaklandığı belirlenmelidir. Aynı şahıstan kaynaklanıyor ve bu şahıs bir hadisi bir rivayetinde mürsel, diğer rivayetinde müsned olarak naklediyorsa hadisçiler bunu iki şekilde değerlendirmişlerdir. Birinci görüşe göre bu rivayet mürseldir ve bu durum râvi için cerh sebebi olup bir üstteki kişiyi gizlediği için bu râvinin müsned rivayetleri de kabul edilmez (Abdülazîz el-Buhârî, III, 727). Hadisçilerin çoğunun itibar ettiği ikinci görüşe göre ise böyle bir rivayetin müsned tarihinde semâa açıkça delâlet eden bir lafız varsa hadis müsned, aksi takdirde mürsel olur. Râvinin irsâl esnasında unuttuğu ismi, müsned olarak rivayet ederken hatırlamış olması ihtimalinin ağır basmasından dolayı İmam Şâfiî, Hatîb el-Bağdâdî ve İbnü's-Salâh gibi hadisçiler bunu râvi için cerh sebebi saymazlar. Teâruz farklı şahıslardan kaynaklanıyorsa, bir râvinin mürsel olarak rivayet ettiği bir hadisi başka bir râvinin müsned olarak rivayet etmesi söz konusu olduğu için bu durumda beş farklı görüş ileri sürülmüştür: **a)** Mürsel rivayet önemsenir ve hadis mürsel sayılır. Hadisçilerin çoğu bu görüşü benimsemiştir. **b)** Sika râvinin ziyadesi makbul olduğundan onun müsned rivayetine itibar edilip hadis müsned sayılır. Ayrıca bu rivyeti mürsel olarak rivayet edenin onu mürsel, müsned rivayet edenin de müsned olarak işitmesi mümkündür. Ancak müsned rivayet mürsel olana tercih edilir. **c)** Hata yapma ihtimali daha az olduğundan çoğunluğun rivayeti tercih edilir. **d)** Hıfz yönünden daha üstün olan râvinin rivayeti daha makbuldür. **e)** Hadisin hem mürsel hem müsned olduğuna hükmedilebilir. Kurallara uymayan özel durumlarda her rivyeti tek tek ele alıp tercih sebeplerini göz önünde bulun-

durarak karar vermek daha isabetlidir. Nitekim Abdurrahman b. Mehdî, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve İbn Hacer el-Askalânî'nin bu görüşte oldukları nakledilmiştir (Şemseddin es-Sehâvî, I, 166).

Muhaddisler, mürsel hadis rivayetiyle tanınan râvileri mürseli makbul olanlar ve olmayanlar diye ikiye ayırmakla beraber bu hususta bir birlik sağlayamamışlardır. Esasen doğru karar verebilmek için rivayetlerin tek tek değerlendirilmesi daha isabetli olmakla birlikte buna imkân bulunmadığı durumlarda mürselleri makbul sayılan râvileri bilmenin bir ön değerlendirmeye bakımdan faydası vardır. Buna göre mürselleri makbul sayılan râviler şunlardır: Saîd b. Müseyyeb, Saîd b. Cübeyr, İbrâhim en-Nehâî, Mucâhid b. Cebr, Şa'bî, Tâvûs b. Keysân, Amr b. Dînâr, İbnü'l-Münkedir, Muâviye b. Kurre ve Mâlik b. Enes. Hasan-ı Basrî'nin mürsellerini sahih kabul edenler yanında zayıf kabul edenler de vardır. Şu muhaddislerin mürselleri ise zayıf sayılmıştır: Atâ b. Ebû Rebâh, Katâde b. Diâme, İbn Şihâb ez-Zührî, Yahyâ b. Kesîr, Zeyd b. Eslem, A'meş, Süfyân es-Sevrî, Ebû İshak el-Hemedânî ve Süfyân b. Uyeyne. Tâbiinin sahâbeyi atlayarak doğrudan Hz. Peygamber'den naklettiği mürsel hadislerin sayısının Buhârî'nin *el-Câmî'u's-şâhîh*'inde 93, Müslim'in *el-Câmî'u's-şâhîh*'inde 11, Tirmizî'nin *es-Sünen*'inde 128, Nesâî'nin *es-Sünen*'inde 66, Ebû Dâvûd'un *es-Sünen*'inde 70, İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inde 9, Dârimî'nin *es-Sünen*'inde 90, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde 98 ve Mâlik'in *el-Muvaftâ*'nda 222 olduğu belirtilmiştir.

**Mürsel Hadislerin Delil Olma Yönünden Değeri.** İlk dönemlerden itibaren muhaddisler ve fakihler başta olmak üzere İslâm âlimlerini çokça meşgul eden bu konu üzerinde usul açısından ilk defa İmam Şâfiî'nin durduğu ve mürsel rivayetleri almadaki temkinli davrandığı kabul edilmektedir (Süyûtî, I, 202). Bu hususta ortaya çıkan görüşleri üç grupta ele almak mümkündür. 1. Mürsel hadisi mutlak olarak makbul ve hüccet sayanlar arasında Mu'tezilî, Hanefî ve Mâlikî âlimlerinden çoğunun yer aldığı belirtilmekte ve Ebû Hanîfe, Evzâî, Süfyân es-Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn Cerîr et-Taberî, Ebû Ca'fer et-Tahâvî, Ebû Bekir el-Cessâs, İbn Kayyim el-Cevziyye, İbn Kesîr, Seyfeddin el-Âmidî gibi âlimlerin adı zikredilmektedir. Mürsel haberin nakledilmesi gerektiğini ileri sürenler kendilerine naklî deliller aramışlar, Allah'ın indirdiğini

gizleyenlerin lânetlendiğini (el-Bakara 2/159), Resûl-i Ekrem'in Allah'tan kendisine indirileni tebliğ etmekle yükümlü bulunduğunu, bu sebeple mürsel ve müsned ayırımı yapmadan ondan nakledilenleri tebliğ etmenin vâcib olduğunu, eğer râvi fâsik değilse mürsel veya müsned haberinin kabul edilmesi gerektiğini söylemişler, ayrıca Peygamber'in buyruğunu dinleyenlerin dinleyemeyenlere ulaştırmasını emreden hadisi de (Buhârî, "İlim", 9-10; Tirmizî, "İlim", 13) delil göstermişlerdir. Bu konuda delil olarak kullanılan âyet ve hadislerin zorlama yorumlara tâbi tutulduğu açıktır. Hadisin hiçbir râvisinin araştırılmasına gerek bırakmayan bu tutarsız görüş reddedilmiştir. Nitekim birçok hadis âliminin rivayet ettiği mürsellerin zayıf olduğu ortaya konulmuş ve pek çok hadis âliminin rivayetleri sika olmayan râvilerden hadis yazdığı ve naklettiği belirtilerek kabul edilmemiştir. 2. Mürsel hadisi hiçbir şekilde makbul ve hüccet saymayanlar. Hadisçilerin çoğunun ve fukahânın bir kısmının mürseli zayıf kabul ettiği belirtilmiş, hadisçilerden Saîd b. Müseyyeb, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Yahyâ b. Maîn, Ebû Bekir İbn Ebû Şeybe, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, Ebû Hâtim er-Râzî, İbn Ebû Hâtim er-Râzî, İbn Huzeyme, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, Ebû Zür'a er-Râzî, Dârekutnî, Hâkim en-Nisâbü'rî, İbn Abdülber en-Nemerî, Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, Nevevî ve İbn Hacer el-Askalânî ile fukahadan İbn Hazm, Gazzâlî, Bâkîllânî ve Şevkânî'nin bu görüşte olduğu kaydedilmiştir. Bu görüşte olanlar, mürseli makbul ve hüccet kabul etmenin sonraki asırların bütün münkatı ve isnadsız haberlerini de makbul saymayı gerektireceğini, bunun da muhaddislerin asırlar boyunca isnad ile cerh ve ta'dil için verdikleri emeği anlamsız bırakacağını söylemişlerdir. 3. Mürsel hadisi belli şartlarla makbul ve hüccet kabul edenler. Senedinden sahâbî râvisi düşen mürselle sadece büyük tâbiilerin, Mâlikîlerin büyük çoğunluğu ile Ahmed b. Hanbel'e göre bütün tâbiilerin, İsa b. Ebân, Ebû Bekir el-Cessâs, Ebû'l-Usr el-Pezdevî gibi âlimlere göre ilk üç neslin, İbnü'l-Hâcib ve İbnü'l-Hümâm'a göre hadiste imam olanların ya da sadece sika râvilerden rivayet ettiği bilinen kimselerin mürselleri makbuldür. Alâî ilk dönemlerden itibaren Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ali b. Medîni, Ahmed b. Hanbel, İbn Abdülber en-Nemerî, İbn Teymiyye, İbnü's-Sübki ve İbnü'l-Hümâm gibi âlimlerin bu görüşte olduğunu, kendisinin de bunu benimsediğini belirtir

## MÜRSEL

(*Câmi'ü't-taḥşil*, s. 94 vd.). Ahmed b. Hanbel'in mürseli kabul ettiği, etmediği ve şartlı kabul ettiği şeklinde üç farklı görüş bulunmasına karşılık İbn Receb el-Hanbelî onun sika olmayanlardan rivayette bulunanların mürselini zayıf saydığını belirtmektedir (*Şerḥu 'İleli't-Tirmizî*, s. 243). Öte yandan İmam Şâfiî çeşitli şekillerde desteklenen mürselleri makbul saymıştır (*er-Risâle*, s. 461-467). Bazı âlimler mürsel hadislerin sadece faziletli ameller konusunda delil olacağını söylemiş, bazıları da bir konuda mürsel hadis dışında başka delil bulunmadığı zaman mürselin re'ye tercih edileceğini belirtmiştir. Bir kısım kaynaklarda bu sonuncu görüş Ebû Hanîfe, Mâlik b. Enes, Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd es-Sicistânî, Nesâî ve İbn Ebû Hâtîm'e nisbet edilmiştir.

**Literatür.** Mürsel hadisleri bir araya getiren ilk çalışma Ebû Dâvûd es-Sicistânî'nin 544 mürsel hadisi içeren *Kitâbü'l-Merâsîl*'idir (bk. *el-MERÂSİL*). Abdullah b. Müsâid ez-Zehrânî eser üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1408, el-Câmiatü'l-İslâmiyye [Medine]). Mürsel hadis nakleden râvilerin biyografilerini toplamak amacıyla önce Berdîcî küçük hacimli *Kitâbü Beyâni'l-mürsel*'ini yazmış, daha sonra İbn Ebû Hâtîm konuyu geniş bir şekilde ele aldığı *el-Merâsîl*'inde 492 (veya 476) râvi ve 1000'e yakın mürsel rivayeti toplamıştır. Hatib el-Bağdâdî'nin *Temyîzü (Beyânü hükmi)'l-mezid fi muṭṭaṣil'i-esânîd ve et-Taḫṣîl li-mübhemî'l-merâsîl*'i de bu konudadır (*DîA*, XVI, 457). Bu hususu hem teknik açıdan geniş bir şekilde ele alan hem de mürsel hadis nakleden 1039 râviyi alfabetik sırayla tanıtan yegâne çalışma Alâî'nin *Câmi'ü't-taḥşil fi aḥkâmî'l-merâsîl*'idir (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi, Bağdad 1397/1978; Beyrut 1407/1986). Zeynüddin el-İrâkî esere bir ta'lik (Râgıp Paşa Ktp., nr. 236), Sibî İbnü'l-Acemî de bir hâşiye yazmış (Alâî, s. 94), Ömer b. Hasan Fellâte de kitap üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1392, Câmiatü Ümmi'l-kurâ [Mekke]). İbnü'l-İrâkî'nin *Tuḥfetü't-taḥşil fi zikri ruvâti'l-merâsîl*'i mürsel râviler hakkında yazılmış en kapsamlı çalışmadır (nşr. Abdullah Nevvâre, Riyad 1419/1999). Müellif bu eserinde büyük ölçüde İbn Ebû Hâtîm ve Alâî'nin kitaplarından faydalanmış, yaptığı ilâveleri rumuzlarla göstermiştir.

Mürsel hadis konusunu teknik açıdan ele alan çalışmalar arasında Muhammed Hasan Hitû'nun *el-Ḥadîşü'l-mürsel ḥucciyyetühû ve eṣeruhû fi'l-fıkhî'l-İslâmî* (Beyrut 1390/1970, 1409/1989), Fevzî Mu-

hammed Abdülkâdir el-Bitiştî'nin *Ḥucciyyetü'l-mürsel 'inde'l-muḥaddîşin ve'l-uşûliyyin ve'l-fukahâ'* (Kahire 1402/1982) ve Haldûn Muhammed Süleym el-Ahdeb'in *el-Ḥadîşü'l-mürsel mefhûmuhû ve şıḥḥiyyetühû* (Cidde 1404/1984) adlı eserleri zikredilebilir. Salahattin Polat *Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değerleri* (Ankara 1985), Ömer Abdülazîz el-Cuğbeyr *el-Hasene'l-Başri ve ḥadîşühû'l-mürsel* (Amman 1412/1992) adıyla doktora çalışması; Muhammed Mustafa el-Gadâmisî *el-Mürsel mine'l-ḥadîş ve ârâ'ü'l-e'immeti fihi* (Rabat 1396), Abdülazîz Sirâc Belîle *el-Mürsel ve ḥucciyyetühû* (1402/1982, Câmiatü Ümmi'l-kurâ [Mekke]), Hammâdî el-Yûsufî *Merâsîlü'l-Muvaṭṭa' bi-rivâyeti Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî* (1982, el-Câmiatü'z-Zeytûniyye [Tunus]), Hassa Abdülazîz es-Sagîr *el-Ḥadîşü'l-mürsel beyne'l-ḳabûl ve'r-red* (1408/1988, Külliyyetü't-terbiyye li'l-be-nâat [Mekke]) ve Şerîf Hâtîm b. Ârif el-Av-nî *el-Mürselü'l-ḥafî ve 'alâkatühû bi't-tedlis* (I-IV, Riyad 1418/1997) isimli yüksek lisans çalışması yapmışlardır. Mürsel hadis hakkındaki şu makaleler de önemlidir: Hasan Muzaffer Rîzk, "el-Ḳavîü'l-faşl fi'l-'amel bi'l-ḥadîşî'l-mürsel" (*Mecelletü'l-Câmi'ati'l-İslâmiyye*, sy. 62 [Medine 1404], s. 29-42); Sâmîr Hâşim el-Amîdî, "el-Ḥadîşü'l-mürsel beyne'r-red ve'l-ḳabûl" (*Türâşünâ*, XIII/2-3 [Kum 1418], s. 107-190); Sâbir Nasr Mustafa Osmân, "Ḥucciyyetü'l-mürsel 'inde'l-uşûliyyin ve ehli'l-ḥadîş" (*Mecelletü's-şer'ca ve'd-dirâsâti'l-İslâmiyye*, XVI/46 [Küveyt 1422/2001], s. 63-120); Abdullah b. Nâsır eṣ-Şekârî, "Ḥaḳîkatü'l-ḥadîşî'l-mürsel ve envâ'uhû 'inde'l-muḥaddîşin ve'l-fukahâ' ve'l-uşûliyyin" (*ed-Dir'iy-ye*, V/17 [Riyad 1423/2002], s. 195-256); Abdülkerîm el-Vüreykât, "Esbâbü irsâli'l-ḥadîş 'inde'r-ruvât" (*Dirâsât: 'Ulûmü's-şer'ca ve'l-kânûn*, XXIX/1 [Amman 1423/2002], s. 42-55); Mahmûd Sâlih Câbir, "el-Ḥadîşü'l-mürsel 'inde'l-İmâm eṣ-Şâfiî ve taṭbîkâtühû'l-fıkhîyye" (*a.g.e.*, XXX/2 [Amman 1424/2003], s. 310-325).

**BİBLİYOGRAFYA :**

*Lisânü'l-'Arab*, "rsl" md.; Buhârî, "İlim", 9-10; Tirmizî, "İlim", 13; Şâfiî, *er-Risâle* (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire 1359/1940, s. 461-467; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, I, 28; Hâkim en-Nisâbü'rî, *Ma'rifetü 'ulûmî'l-ḥadîş* (nşr. Seyyid Muazzam Hüseyin), Haydarâbâd 1935 → Medine - Beyrut 1397/1977, s. 25-29; Hatib el-Bağdâdî, *el-Kifâye* (nşr. M. Hâfiz el-Ticânî), Kahire 1972, s. 317-318, 546-577; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *el-Burhân fi usûli'l-fıkh* (nşr. Abdülâzîm ed-Dîb), Devha 1399, I, 408-412; Şemsüleimme es-Serâhsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Haydarâbâd 1372 → Beyrut 1393/1973, I, 359-

364; Gazzâlî, *el-Müstaşfâ*, Bulak 1324, I, 169-171; Fahrreddin er-Râzî, *el-Maḥşûl* (nşr. Tâhâ Câbir Feyyâz el-Alvânî), Riyad 1400/1980, II, 2, 650-665; İbnü's-Salâh, *'Ulûmü'l-ḥadîş*, Beyrut 1398/1978, s. 25-36; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-es-râr*, İstanbul 1307, III, 727; Mizî, *Tuḥfetü'l-esrâf bi-ma'rifetü'l-etṭerâf* (nşr. Abdüssamed Şerefeddin - Zühayr eṣ-Şâviş), Beyrut 1400/1983, XIV, 131-457; Alâî, *Câmi'ü't-taḥşil fi aḥkâmî'l-merâsîl* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi), Beyrut 1407/1986, s. 94 vd.; Bedreddin ez-Zerkeşî, *el-Baḥrû'l-muḥîṭ* (nşr. Ömer Süleyman el-Eşkâr), Kahire 1409/1988, V, 402-425; İbn Receb, *Şerḥu 'İleli't-Tirmizî* (nşr. Subhî Câsim el-Hamîd), Bağdad 1396/1976, s. 243; İrâkî, *Fethü'l-muḡîş*, s. 63-81; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, II, 266-267; a.mlf., *en-Nüket 'alâ Kitâbi İbni's-Salâh* (nşr. Rebî b. Hâdî Umeyr), Riyad 1408/1988, II, 540-571; Şemseddin es-Sehâvî, *Fethul-muḡîş* (nşr. Ali Hüseyin Ali), Beyrut 1412/1992, I, 55-229; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatif), Kahire 1385/1966, I, 195-232; Cemâleddin el-Kâsimî, *Ḳavâ'idü't-taḥdîş*, Beyrut 1399/1979, s. 133-146; Tâhir el-Cezâirî, *Teuḥîhü'n-nazar*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rifet), s. 152-170; L. Caetani, *İslam Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924, I, 71-89; Zâfer Ahmed et-Tehânevî, *Ḳavâ'id fi 'ulûmî'l-ḥadîş* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1392/1972, s. 137-165; J. Schacht, *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford 1975, s. 163-175; Abdullah Muhammed el-Cübûrî, *Fıkhü'l-İmâm el-Evzâ'i*, Bağdad 1977, I, 58; Hemmâm Abdürrahîm Saîd, *el-'İlel fi'l-ḥadîş*, Amman 1980, s. 173-183; G. H. A. Juynboll, *Muslim Tradition*, Cambridge 1983, s. 51-58; a.mlf., "Mursal", *El<sup>2</sup>* (İng.), VII, 631; Salahattin Polat, *Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değeri*, Ankara 1985, s. 63-67, 80-85; Haldûn el-Ahdeb, *Esbâbü iḥtilâfi'l-muḥaddîşin*, Cidde 1405/1985, s. 203-270, 313 vd.; Misfir b. Gurmullah ed-Dümeynî, *et-Tedlis fi'l-ḥadîş*, Riyad 1412/1992, s. 13-20; Murtazâ ez-Zeyn Ahmed, *Menâhicü'l-muḥaddîşin fi takviyeti eḥadîşî'l-ḥasene ve'z-zâ'ife*, Riyad 1415/1994, s. 115, 287 vd.; Şerîf Hâtîm b. Ârif el-Av-nî, *el-Mürselü'l-ḥafî ve 'alâkatühû bi't-tedlis*, Riyad 1418/1997, I-IV; M. Yaşar Kandemir, "Hatib el-Bağdâdî", *DîA*, XVI, 457.



SALAHATTİN POLAT

**MÜRSELÂT SÜRESİ**

(سورة المرسلات)

**Kur'an-ı Kerim'in  
yetmiş yedinci süresi.**

Mekke döneminde, muhtemelen nübüvvetinin 4. yılında Hz. Peygamber Mina'da bulunuyorken nâzil olmuştur. Adını ilk âyetinde geçen "mürselât" (gönderilenler) kelimesinden alır. Müfessirler bu kelimenin âlemin idaresiyle görevli meleklere, rüzgârlara, peygamberleri veya Kur'an âyetlerini ifade ettiğini belirtirler. Ayrıca yine ilk âyetinde yer alan kelimedden dolayı Yrf (örf) süresi olarak da isimlendirilir. Yeminle başlayan sürelerden olup elli âyettir. Fâsilası "عبرتم لنا" tertibinde yer alan ، ر ، ت ، ب ، ا